

Om forlovelsens data

af OLE VILHELMOSEN

I sin bog: »Kierkegaard-Myter og Kierkegaard-Kilder« (Odense 1976) har professor Henning Fenger rettet de mest iøjnefaldende fejl ved forlovelsesbrevnes kronologi¹, men alligevel har et par af »de gamle« fejl sneget sig med, plus at der er indført et par nye! – Jeg er imidlertid stort set enig med Fenger i hans dateringer, hvorfor det efterfølgende vil være punkt-korrekationer til den helhed, der findes i hans bog (p. 145–171).

I. »Hvilken onsdag er mindedagen for Kierkegaards elskov?« (Fenger p. 149 ff.) Svaret: »onsdagene 3., 10. og 17. juli 1840« er bemærkelsesværdigt, for de tre nævnte onsdage er alle fredage! – Nå, men altså: onsdagene 8. og 15. juli 1840.

II. B&A XIV p. 15, 22: »Torsdagen den 9. Marts /1841/«. Denne torsdag er en tirsdag (det står der faktisk også i protokollen²), hvorfor brev nr. 36 må dateres *mandag* 8. marts 1841, altså ikke et onsdagsbrev. (Fenger viderefører p. 151 det fejlagtige *torsdag* 9. marts, men overrasker 10 sider længere fremme med en helt ny variant: »9. marts 1841, der iøvrigt var en onsdag« ... Sese.)

III. B&A XIV p. 16, 42: Her er faldet en optegnelse ud. Den findes hos Em. Hirsch (se note 1), men da den rettelig hører hjemme i B&A og da Hirsch's læsning ikke er fejlfri, citerer jeg side 328 f²: »Tirsdagen d. 29. Juni

1 Den indtil Fengers bog »autoriserede« kronologi er Em. Hirsch's (Teologisk Tidsskrift, 5. Rk., II. Bd., 1931, p. 198–212), optrykt i Niels Thulstrup's: »Breve og Aktstykker vedrørende SK« (Kbh. 1953–54), til hvis nummerering der henvises i det følgende (B&A).

2 Pastorseminariets Protokol, Univ. Arkiv; Rigsarkivet nr. 45 05 04.

recenseredes Hr N. P. Clausens Prædiken over 1. Pet. 5, 6–11, der var holdt i Vartou d. 20. Juni³ og gjentaget i Frue K. Rec. Hr Kierkegaard.

Denne Prædiken rostes i det Hele som opbyggelig og velskreven. Dog fandtes den lidt vel bred og maaske for lang. *Indledningen* er meget smuk, der vises, hvorledes Ap. Peter taler, ikke af en pludselig opstaaet Stemning, men af sin gennem sit bevægede Liv samlede rige Erfaring. Han var ofte fristet og forsøgt, havde endog fornægtet Herren, men siden blev han stærk. Fristeren, der anfægtede ham, er til endnu, derfor overveies: *Hvad det er for en Magt, der frister og hvorledes vi vinde Seir over den.*

Udviklingen henføres til følgende Betragtninger: 1. Man siger sædvanlig, at det Onde frister os, men dette er kun rigtigt, forsaavidt som vi holde fast ved, at denne Onde Magt alene maa søges inden i os selv. 2. Vi vinde Seir over Fristelsen a. ved at agte paa os selv b. stride kraftig c, bede inderligt.

Begyndelsen oplæstes som overmaade smuk. Dr. Münther indvendte, at det dog virkelig ofte er det Ydre, der inciterer til at synde. Naar det siges, at det Onde er en Magt, der bestaaer i og med det Gode, da er det vel lærdt for Menigmand. Hr Kierkegaard bemærkede, at den Betragtning, at det ikke er det Ydre, der frister, vilde være behandlet mere opbyggeligt, naar Forf. havde fremhævet det glædelige i, at vi ikke ere givne til Priis for en fremmed Magt. Paa flere Steder var Pr. vel deducerende. Betydningen af Christi Fristelse er heller ikke opbyggelig behandlet, men staaer blot som en oplysende Bemærkning, der desuden er saa løselig berørt, at dette Sted næsten vil være uforstaaeligt for Almuen, der ikke kjender de nærmere Data ved Fristelseshistorien. Saaledes naar der blot siges: »han formaaede ikke at bringe ham til at vakle i sin Nøisomhed.« Vi tør ikke sige om Christus, at han ikke *kunde* fristes, thi da kan han ikke være os et Mønster. Hr Kierkegaard vilde have Budet: »ydmyger Eder etc« behandlet. Dr Münter savnede: »Kaster al Eders Sorg paa Gud«. Forøvrigt fandtes mange meget smukke Steder i Prædikenen.

Holdelsen var meget god, dog Stemmen noget svag, god Gesticulation.«

³ Dette må være en fejlskrivning for den 27. juni, dels fordi M. Wad søndag den 20. juni prædikede i Vartou (protokollen p. 334), dels fordi 1. Pet. 5, 6–11 er teksten til 27. juni 1841 og endelig fordi ingen anden prædikede i Vartou den 27. juni. (Forvirringen skyldes givetvis, at Wads anførte prædiken »på Grund af Høitidelighederne i Anledning af Kronprindsens Indtog« ikke, som planlagt, blev recenseret tirsdag 22. juni.)

IV. B&A nr. 19: Dette Brev henlægger Fenger (p. 153) til 9. december 1840. Herved forklares også den ellers noget gådefulde sætning: »Idag venter Du, at jeg skal komme, og ikke skrive«, for Kierkegaard skulle katekisere i Pastorseminariet samme dag, og han har derfor sikkert forberedt Regine på, at han ikke fik tid til at skrive brev.

V. I omtalen af B&A nr. 23 (Fenger p. 157) sammenblandes Mortensdag med Mortensaftensdag, for det er mig bekendt på sidstnævnte, man spiser Mortensgåsen. Ikke desto mindre så jeg gerne, at fejlen var »omvendt« dvs at det faktisk *var* Mortensaftendags Aften (hm) Kierkegaard udeblev til klokken 8, for så slap vi for et (for os at se!) temmelig umotiveret brud på onsdags-korrespondancen, og samtidig behøvede vi så ikke længere at undre os over, hvorfor *dette* onsdagsbrud ikke bliver nævnt senere, når bruddet den 18. november omtales ikke mindre end to steder (nr. 19 & 29). Bortset fra fornemmelser og læsen mellem linier kan en sådan antagelse kun motiveres ved at sige: Når SK skriver »Mortensdag« og senere tilføjer »-Aften«, så er det naturligvis (!) fordi han i virkeligheden mener Mortensaftendags-Aften (én gang till!). Men det kan jo ikke ligefrem kaldes videnskabeligt . . . . .

VI. Fenger har (p. 159) dateret det undskyldende nr. 25 til 2. december 1840 og det dybt personlige og *ærlige* nr. 33 til 16. december. Herved opstår min eneste egentlige indvending, for jeg mener, at de to breve skal byttes om. – Med fare for at nedkalde den Fengerske spot over mit hoved (en straf, der til det pinlige overgår P. A. Heiberg), vil jeg indlede min argumentation med et: *Jeg tror* at Regine på én gang har »vundet« striden, at hun ved én ganske bestemt lejlighed har overbevist SK om sin uforbeholdne hengivenhed. Dette kan *måske* forklare den mærkelige datering af nr. 33: »Tirsdagften – Onsdagmorgen«: tirsdag aften har omslaget fundet sted, og efter at være kommet hjem sidder Kierkegaard den halve nat og slås med skamfølelsen over at have kæmpet så stolt mod hende. Onsdag morgen skriver han så det gennemkomponerede nr. 33 og sender tjeneren afsted med det.

Herefter følger, den 9. december, nr. 19 og 26, begge meget varme og inderlige, omend nr. 26 er knap så udadvendt.

Men SK kan ikke fastholde troen på et varigt forhold. Dette læser jeg (især) ud af nr. 24, der af Hirsch forsøgsvis dateres til november 1840, mens Fengers »datering« vistnok må lyde: udaterbart, 1841 (p. 152 og 160).

Brevet er skrevet en lørdag, og det afrundes med M. P. Kierkegaards »slutnings-formel«, hvorfor jeg vil datere det: lørdag den 12. december, faderens fødselsdag. At SK holdt »mindedage« er bevidnet talrige steder i Papirerne, men brevets slutning er stadig noget gådefuld:

» – Det ringer – Jeg tager mine *Briller* paa for at lukke op. – endnu engang vender jeg tilbage, for at underskrive dette Brev.« Jeg tror slet ikke det ringede (ejheller at han selv lukkede op, *når* det ringede), og jeg tror, at fremhævelsen af »*Briller*« betyder noget bestemt ... Jeg kan kun finde én løsning på problemet (hvis vi overhovedet *kan* løse det idag), nemlig at Kierkegaard har siddet og læst dels faderens breve, dels sine egne gamle optegnelser. Han er så kommet til II A 416 & 417, som jeg tillader mig at citere in extenso:

Ligesom mit Øie i denne Tid, hver Gang jeg slaaer det op, løfter en uhyre Vægt af Lodder (projekterer en Mængde »Fluer«) der øieblikkeligt tynde det ned igjen, saaledes ogsaa mit Haab; thi den Dør ad hvilken det stundom forundes mig at skue ind i lysere Enge, (thi min daglige Horizont og Atmosfære det er som Udsigten og Luften i en grønlandsk Hule, og jeg modtager desaaarsag i denne min Vinterresidents meget faae Besøg; thi kun Missionairer have Mod til at krybe paa alle fire ind i en saadan Hule – Haabet, Himlens Missionair udstraaler en sparsom Gang et Glimt) er ikke en Dør, der bliver staaende aabnet, naar den først eengang er oplukket, ei hell. en Dør, der langsomt lukker sig igjen, saa man dog kunde have Haab om at kunne liste sig til at titte ind af den endnu et Par Gange inden den lukkede sig; nei den falder øieblikkelig i igjen, og Forfærdelsen derover gjør, at man næsten glemmer hvad man saae.

d. 11. Mai 39

..... Thi *Briller* skjule meget – ogsaa en Taare i Øiet. –

d. 11. Mai 39

Herefter begynder SK modstræbende, men nu fast besluttet, at trække sig tilbage. Regine mærker det naturligvis straks, og *her* kommer så (onsdag 16. december) brev nr. 25.

Oversigt over 1840 (Fenger + de her foreslåede ændringer):

Ons. 16. sep.: 15	Ons. 28. okt. : 20	Ons. 9. dec.: 19 & 26
Ons. 23. sep.: 17	Ons. 4. nov.: 27	Lør. 12. dec.: 24
Ons. 30. sep.: 18	ca. Ons. 11. nov.: 23	Ons. 16. dec.: 25
Ons. 7. okt.: 16	Ons. 18. nov.: ÷ <i>brev</i>	Tirs. 22. dec.: 28
Ons. 14. okt.: 21	Ons. 25. nov.: 31	Ons. 30. dec.: 29
Ons. 21. okt.: 22	Ons. 2. dec. : 33	